

Oponentský posudek rigorózní práce

Mgr. Jitka Mocová: Vývoj politického okresu Most v roce 1938 se zaměřením na národnostní poměry 150 s. textu + 39 s. příloh

Rigorózní práce J. Mocové vychází z předchozí práce diplomové. Je však rozšířena a doplněna o další poznatky z archivního výzkumu. Předkládá obraz dějinného vývoje jednoho politického okresu, v němž se prolínal život Němců a Čechů. Právě tam docházelo od poslední třetiny devatenáctého století k přeměnám v důsledku industrializace. Situaci nemalou měrou ovlivnil rozvoj těžby hnědého uhlí, jejíž akcelerace vyžadovala stoupající počty pracovních sil. Poptávka po nich umožňovala, aby přicházeli do této oblasti v nemalé míře také čeští obyvatelé z vnitrozemí. Právě mostecký okres spolu s dalšími sousedními okresy vytvářel podobu pohraniční oblasti, které se začalo zhruba od počátku druhé dekády století dvacátého označovat jako Sudety.

Autorka rozdělila svou práci na tři části (I. část Habsburská monarchie (od 70. let 19. století do roku 1918), II. část Československá republika (1918-1937), III. část Rok 1938), členěné dále na tematicky či chronologicky řazené kapitoly. S pečlivostí sobě vlastní a s ohledem na dostupné prameny a literaturu sleduje proměny národnostního složení Mostecka v průběhu takřka sedmdesáti let.

Heuristickou základnu rigorózní práce tvoří v první řadě archivní fondy centrálních archivů (NA, Správní archiv MF ČR) i oblastního (SOA Litoměřice) a okresního (SOkA Most). dále historiografická literatura, pramenné edice a v neposlední řadě dobový tisk, jehož rešerše je mnohdy mimořádně zevrubná (zejména pro rok 1938). Zvláštní pozornost věnovala autorka využití obecních kronik (z 18 míst Mostecka), které mají neopakovatelnou výpovědní hodnotu, dokreslují atmosféru doby, ale je nutné s nimi pracovat s adekvátní kritičností.

Hlavní těžiště rigorózní práce J. Mocové spočívá v úsilí zobrazit proměny národnostního vztahu na Mostecku v uvedeném období. Již na sklonku 19. století měl své specifické rysy v podobě růstu počtu Čechů, v některých obcích dokonce měli Češi většinu, což podmiňovalo v následujících letech jak rozvoj spolkového života, tak budování českých škol. Ve druhé kapitole je třeba ocenit autorčino úsilí zobrazit nově na základě archivních dokumentů průběh mostecké stávkové akce, která představovala poslední společné vystoupení Čechů a Němců. Mocová také dokládá, jaký dopad měla hospodářská krize na německé obyvatelstvo a jak probíhal přesun velké části německého obyvatelstva k henleinovskému hnutí, který vyvrcholil drtivým vítězstvím SdP ve volbách v roce 1935. Neobyčejně výmluvné k tomu jsou pečlivě vypracované přílohy, shrnující výsledky voleb do okresního zastupitelstva v jednotlivých obcích či

výsledky obecních voleb v roce 1938 v jednotlivých obcích soudních okresů Most, Hora svaté Kateřiny, Horní Litvínov anebo přehled výsledků doplňovacích voleb do Říšského sněmu ze 4. 12. 1938.

Třetí část, nejrozsáhlejší, autorka věnovala roku 1938. Ve čtyřech kapitolách (každá z nich zahrnuje jedno čtvrtletí tohoto roku) popisuje průběh událostí a v následujících dvou pak zachytila situaci v českém i německém školství (celé dvacetiletí 1918-1938) a rozebrala činnost Stráže obrany státu v politickém okrese Most. Proto, aby mohla relativně podrobně vylíčit život na Mostecku, využívala v první řadě dobový tisk a to jak německý, tak český. Zásadně se ovšem změnila situace už od druhé poloviny září 1938, kdy přestal vycházet český tamní tisk a německý podléhal tvrdé cenzuře čs. orgánů. A další změna přišla po přijetí mnichovského rozhodnutí a přiřazení Mostecku ke Třetí říši.

Nepochybně by bylo zajímavé hledat příčiny a analyzovat důvody, proč „přeci jen byla situace v okrese Most klidnější například oproti Karlovarsku nebo Chebsku“ (s. 141) v září 1938. A dozajista by se našly i další otázky, na které ovšem J. Mocová ani nechtěla a ani nemohla odpovídat.

Závěr: Mgr. Jitka Mocová předložila práci o Vývoji politického okresu Most v roce 1938 se zaměřením na národnostní poměry, která v mnoha ohledech pozitivně posouvá dosavadní poznání, a proto doporučuji, aby byla přijata jako práce rigorózní.

V Praze dne 7. listopadu 2009

PhDr. Jan Gebhart, CSc.